

УДК 338.48

Машкова О.В.,
кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-економічної географії
Херсонський державний університет

Цветкова Д.І.,
студентка
Херсонський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СІМЕЙНОГО ВІДПОЧИНКУ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто особливості організації сімейного відпочинку з дітьми дошкільного віку в Україні. Стаття конкретизує зміст поняття «сімейний туризм», містить просторовий аналіз туристичних об'єктів для сімейного відпочинку з дітьми дошкільного віку в Україні.

Ключові слова: сімейний туризм, туризм для сімей із дітьми дошкільного віку, туристичний об'єкт, туристичний ресурс, туристична атракція, Україна.

В статье рассмотрены особенности организации семейного отдыха с детьми дошкольного возраста в Украине. Статья конкретизирует содержание понятия «семейный туризм», содержит пространственный анализ туристических объектов для семейного отдыха с детьми дошкольного возраста в Украине.

Ключевые слова: семейный туризм, туризм для семей с детьми дошкольного возраста, туристический объект, туристический ресурс, туристическая атракция, Украина.

Mashkova O.V., Tsvetkova D.I. PECULIARITIES OF FAMILY HOLIDAY ORGANIZATION WITH CHILDREN OF PRESCHOOL AGE IN UKRAINE

The article considers the features of organizing a family holiday with preschool children in Ukraine. The article concretizes the content of the concept of "family tourism", contains a spatial analysis of tourist facilities for family recreation with preschool children in Ukraine.

Key words: family tourism, tourism for families with preschool children, tourist site, tourist resource, tourist attraction, Ukraine.

Постановка проблеми. Питання раціонального використання вільного часу для виховання дітей і організації дозвілля сучасної сім'ї є дуже важливими. Велике значення має усунення стихійності в організації сімейного дозвілля, а також підвищення його культури, орієнтація на активні форми використання вільного часу. Сімейне дозвілля як вид розвивальної діяльності представляє можливості для активного відпочинку, споживання духовних цінностей і особистісного розвитку всіх членів сімейного колективу з урахуванням індивідуальних інтересів і потреб [14].

Сімейний туризм є насиченою, цікавою, досить різноманітною формою культурно-дозвілдової діяльності сім'ї і має великий вплив на сімейні відносини. Обдумане планування, облік інтересів усіх членів сім'ї у виборі подорожі дозволить повноцінно провести вільний

час. А отже, тема дослідження є досить актуальною.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз особливостей організації сімейного відпочинку з дітьми дошкільного віку в Україні. Для досягнення мети вирішувались такі завдання: конкретизувати зміст поняття «сімейний туризм», розкрити особливості організації сімейного туризму з дітьми дошкільного віку, здійснити просторовий аналіз туристичних об'єктів для сімейного відпочинку з дітьми дошкільного віку в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед українських науковців, які займаються дослідженням сімейного туризму, можна виокремити О.В. Андрееву, Г.В. Безверхню, Н.Є. Пангелову, Л.В. Фрей та ін. [1–2; 10; 17].

Виклад основного матеріалу дослідження. Сімейний туризм – це подорож у

вільний час із різною метою, яка здійснюється сім'єю (з дітьми або без) або групою, що складається з кількох сімей, поза їхнім постійним місцем проживання терміном більше однієї доби, але не більше одного року без права членами родини займатись оплачуваною діяльністю та зобов'язанням повернутися до постійного місця проживання у зазначений час [12; 14].

Основним принципом організації сімейного дозвілля є орієнтація на всіх членів сім'ї, урахування вікових, психофізіологічних особливостей, а також інтересів і цінностей кожного покоління.

Головною рисою сімейного туризму, як і будь-якої форми сімейного дозвілля, є взаємодія усіх членів сім'ї. Саме вона дозволяє визначити, чи є така подорож сімейною, чи ні. Якщо батьки на курорті воліють здати дітей аніматорам або няням, а самі хочуть вирушити на екскурсію або пляж, то сімейного туризму це не стосується.

Сімейний туризм вирішує такі завдання:

- сприяє згуртованості сім'ї і встановленню емоційного контакту, взаєморозуміння, співробітництва між батьками і дітьми, корекції дитячо-батьківських взаємин, реалізації сімейних цінностей;

- реалізує потребу у відпочинку і фізичній активності (особливо це стосується спортивних видів сімейного туризму), орієнтує на здоровий, активний спосіб життя;

- сприяє активній соціалізації дітей, багато видів сімейного туризму є командними, спільна робота, співпраця, взаємодія у команді створюють природні умови для набуття соціального досвіду у дітей [14].

Із-поміж чинників, що важливі для організації спільного відпочинку, на першому місці – здоров'я. Ще один важливий пункт – доступність медичної допомоги. Крім здоров'я, необхідно подбати про психологічний комфорт маленьких відпочивальників відповідно до їхніх вікових особливостей. Так, подорожі будуть різними для сімей із немовлятами, дітьми від року до трьох, дошкільного віку, молодшого шкільного віку, підлітками. Розглянемо більш докладно особливості організації сімейного туризму з дітьми дошкільного віку.

Діти дошкільного віку – це справжні юні дослідники, котрим підійде відпочинок за межами мегаполісів чи готельних комплексів. Дошкільнята не потребують суперкомфортних умов та вишуканої їжі, тому жити можна хоч і в наметі. Батькам тим часом варто підготуватися до нескінченних запитань і згадати свої знання із фізики, біології та природознавства – вони стануть у пригоді як на узбережжі, так і в найближчому парку. Можна подумати і про культурні заходи, але вони мають бути нетривалими і не груповими. Дітям важко витримати екскурсійний темп, вони не здатні спокійно споглядати навіть найвизначніші шедеври чи вистави, а їхні мистецькі уподобання істотно відрізняються від уподобань дорослих. А що може бути гіршим із погляду культурного виховання за постійне осмикування малюка в музеї чи церкви?

А ще у цьому віці батьки вже перестають бути центром усесвіту, а отже, мусять подумати і про компанію. Діти починають активно спілкуватися з однолітками і разом із ними пізнають світ за допомогою ігор. Тому спільна відпустка з друзями, котрі мають близьких за віком дітей, або поїздка на типово дитячі курорти стане добрим відпочинком для всієї родини.

Маленькі жителі міст сенсорно депривовані: вони не бігають босоніж у траві, не розрізняють звуків природи, позбавлені багатьох тактильних відчуттів. Щоб зробити відпочинок дитини корисним, дозвольте їй гратись у піску, стрибати в калюжах, бавитись із водою, місити руками й ногами багнюку, максимально багато рухатися, верещати й насолоджуватися життям [3].

Навіть урахувавши наведені вище рекомендації, очевидно, що неможливо скласти універсальний перелік туристичних об'єктів для сімей із дітьми дошкільного віку, зокрема з упевненістю можна сказати, що в кожній області і більшості населених пунктів України є дитячі майданчики, проводяться майстер-класи для дітей, що в кожному краєзнавчому і художньому музеях є хоча б одна експозиція, яка зацікавить дитину. Але ми спробували скласти перелік найбільш цікавих туристичних об'єктів для дошкільнят у кожній області України (за винятком тимчасово

окупованих територій), розуміючи, що наш список не буде повним з огляду на декілька причин: постійне виникнення нових туристичних об'єктів, неврахування уже наявних через відсутність даних про них на пошукових сайтах, які ми використовували, суб'єктивний підхід у виборі об'єктів тощо. Зокрема, під суб'єктивним підходом у виборі об'єктів ми розуміємо, що у списку не представлені сакральні об'єкти, замки і фортеці, історико-меморіальні об'єкти, спортивні розваги тощо, оскільки ми вважаємо, що з огляду на психологічні особливості дітей дошкільного віку вони не будуть цікавими для більшості дітей, але не виключаємо, що вони можуть зацікавити окрему дитину. Водночас маємо надію, що наші напрацювання стануть корисними сім'ям із дітьми дошкільного віку, які люблять подорожувати Україною. Отже, для сімей із дошкільнятами ми пропонуємо відвідати такі об'єкти [4–9; 13; 15; 16; 18].

Вінницька область: Вінницький зоорозплідник, дитячий центр “Roshen”, Музей ретроавтомобілів, Музей трамваю (м. Вінниця), ферма віслюків (с. Заболотне).

Волинська область: Луцький зоопарк, дитяча залізниця, Музей технічного прогресу (м. Луцьк).

Дніпропетровська область: акваріум прісноводних риб, аквапарк “Happy Day”, спортивний комплекс «Янтарний», зоопарк клубу “Creative Club Bartolomeo”, Зоологічний музей Дніпровського національного університету (м. Дніпро), страусина ферма у «Страус Ленд Парк» (поблизу м. Кривий Ріг), Музей монет України, Парк ракет (м. Дніпро), відеогалерея Музею годинника (м. Кривий Ріг), Центр народного мистецтва (с. Петриківка), Дніпропетровський державний цирк (м. Дніпро), Криворізький цирк (м. Кривий Ріг).

Донецька область (вибірково): Музей-автобус, Парк дикої природи (м. Маріуполь).

Житомирська область: Музей космонавтики ім. С. Корольова, музей «Ремісничий двір», Музей пожежної охорони (м. Житомир), об'єкт «Скеля» (м. Коростень).

Закарпатська область: дитяча залізниця і закарпатські ківі (м. Ужгород), дуб-чемпіон (с. Стужиця), оленяча ферма (с. Липча), птахопарк Василя Макара – 2 000 папуг і дивовижних голубів, форелеві ставки (с. Колочава),

розплідник бурих ведмідів (с. Синевирська Поляна), страусина ферма в м. Хуст, страусина ферма «Павшино» поблизу м. Мукачєво, ферма карпатських буйволів (с. Стеблівка), ферма свиней породи «мангалиця», ферма сірих корів (с. Ботар), центр лозоплетіння (с. Іза).

Запорізька область: аквапарки: «Мис доброї надії» (м. Бердянськ), «Острів скарбів» (с. Кирилівка); дитячий ботанічний сад (м. Запоріжжя), зоопарк «Сафарі», зооклуб «Неон» (м. Бердянськ), зоопарк «Страус-Юг» (м. Мелітополь), Бердянський дельфінарій «Немо» (м. Бердянськ), історико-культурний заповідник «Хортиця» (зокрема, Музей судноплавства «Чайка», кінний театр), дитяча залізниця, Музей історії зброї, Музей історії МВС, музей «Мотросіч», Музей ретро-автомобілів, Музей техніки Богуслаєва (м. Запоріжжя), Запорізький цирк (м. Запоріжжя).

Івано-Франківська область: аквапарк «Цунамі» (м. Івано-Франківськ), міні-зоопарк в Яремче, ферма зубрів (с. Мислівка), Музей писанкарства, приватний музей старожитностей (м. Коломия).

Київська область: аквапарки: “Dream Island” (м. Київ), «Термінал» (м. Бровари); екзотичні рослини, зоопарки, дельфінарії, страусині ферми, живі куточки: найстаріший каштан України (м. Київ), бананові джунглі (с. Рожни), Київський зоопарк (м. Київ), приватний зоопарк «12 місяців» (с. Демидів), Київський дельфінарій, акваріум «Екзоланд», океанаріум «Морська казка» (м. Київ), страусині ферми в с. Ясногородка (найбільша в Україні) і у с. Чубинське, дворик із воронами (м. Київ), ферма «Бабині кози» (с. Галайки); музеї: Археологічний музей, астрономічна обсерваторія Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка, Будинок природи, Державний музей авіації, Дитяча картинна галерея, Зоологічний музей, етнографічний музей-парк «Українське село», Київський музей вторинної сировини, Київський музей електротранспорту, Київський музей міського транспорту в Дарницькому депо, Київський планетарій, музей Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. (колекція військової техніки), Музей взуття, Музей вишивки, Музей голограм, Музей грошей, Музей Дарницького вагоноремонтного заводу, музей «Екс-

перементаріум», Музей залізничної техніки, Музей іграшок, Музей історії Головної астрономічної обсерваторії НАН України, Музей історичних скарбів, Музей історії автомобілів, Музей історії туалету, Музей історії космонавтики, музей «Київ у мініатюрі», Музей ковальського і слюсарних мистецтв, Музей МВС, Музей медицини, Музей метрополітену, Музей народного прикладного мистецтва, Музей пожежної справи, Музей пошти, Музей СБУ, Музей циркового мистецтва, Музей спортивної слави України, Музей театрального, музичного і кіномистецтва України, Музей ФК «Динамо», Музей хліба, Національний музей бджільництва України, Національний науково-природничий музей НАН України, Національний музей Чорнобиля, Палеонтологічний музей, приватний етнографічний комплекс «Хутір Савки», Музей історії моди, Музей сиру, Центральний музей військових сил України (м. Київ), Національний музей народної архітектури і побуту (с. Пирогово), 27 музеїв у м. Переяслав-Хмельницький; цирки: Національний цирк України (м. Київ); інші цікаві об'єкти: батутний центр «Joy land», виставки квітів на Співочому полі, дитяча залізнична дорога, європейське містечко «Мануфактура» (дитячий розважальний комплекс «Дакленд»), арт-парк «Пейзажна алея», Ляльковий театр, Майстерня пряників «Квартет», міста професій «Кідландія», «Kidswill», парк «Київська Русь» (м. Київ), парк дерев'яних скульптур «Покровський» (м. Ірпінь).

Кіровоградська область: кінно-спортивний клуб «Княжий двір», Музей-літак (м. Кропивницький).

Львівська область: аквапарки: «Пляж» (м. Львів); зоопарки, дельфінарії, страусині ферми, живі куточки: Львівський міський дитячий еколого-натуралістичний центр, Меденицький зоопарк «Лімпопо» (с. Меденичі), страусина ферма «Білаки» (м. Самбір); музеї: Археологічний музей Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича, Державний природознавчий музей НАН України, Зоологічний музей ЛНУ ім. Івана Франка, музей «Таємна аптека», Музей автентичного українського одягу, Музей вишитих ікон отця доктора Дмитра Блажейовського, Музей етнографії та художнього промислу, музей зброї «Арсенал»,

Музей історії Львівської залізниці, Музей метрології та вимірювальної техніки, Музей народної архітектури та побуту у Львові імені Климентія Шептицького («Шевченківський гай»), Музей пошти, Пожежно-технічна виставка (м. Львів), Трускавецький планетарій (м. Трускавець); інші цікаві об'єкти: дитяча залізниця, Львівська майстерня шоколаду, Майстерня пряників Юрашки; розважальні центри: «Дитяча планета», «Леопарк», диво-потяг Львова (м. Львів); цирки: Львівський (м. Львів).

Миколаївська область: аквапарк «Аттика» (м. Очаків), аквапарк «Коблево» (с. Коблево), Миколаївський зоопарк (м. Миколаїв), страусина ферма «Кременевський страус» (с. Кременевка), страусина ферма «Савана» (с. Ставки), Музей суднобудівництва та флоту (м. Миколаїв), Музей ракетних військ стратегічного призначення (м. Первомайськ).

Одеська область: аквапарк «Одеса», Одеський зоопарк, біопарк, Одеський дельфінарій «Немо» (м. Одеса), жаб'яча ферма, полуничне село Ліски, Центр етнографічного, сільського зеленого і сімейного дозвілля «Фрумушика Нова», Музей морського флоту України, Музей Одеського морського порту, Музей цікавої науки, Одеський військово-історичний музей, Одеський музей кіно, Одеський музей нумізматики; цирки: Одеський державний цирк (м. Одеса).

Полтавська область: страусина ферма у с. Вільшанка, Полтавський музей військового зв'язку, Полтавський музей космонавтики, Полтавський музей стратегічної та дальньої авіації, Музей-заповідник українського гончарства в Опішному.

Рівненська область: Рівненський зоопарк (м. Рівне), арт-галерея ковальства «Музей сталевих фігур», Музей бурштину (м. Рівне).

Сумська область: дитячий парк «Казка», дитячий розважальний центр «Місто розваг», Театр юного глядача (м. Суми).

Тернопільська область: аквапарк «Лімпопо», гідропарк «Топільче» з космічним містечком (м. Тернопіль), Лановецький зоологічний сад (м. Ланівці).

Харківська область: аквапарки: «Джунглі» (м. Харків); зоопарки, дельфінарії, страусині ферми, живі куточки: Харківський зоопарк (м. Харків), Харківський дельфінарій «Немо»

(м. Харків), жаб'яча ферма; музеї: етномузей і комплекс відпочинку «Осикове плесо», Музей інструментів, Музей історії Південної залізниці, Музей керамічних кахлів та сантехніки, Музей Лабораторії швидкісних автомобілів ХНАДУ (м. Харків), Музей авіаційної техніки (с. Комунар), Музей води (с. Кочеток); цирки: Харківський цирк (м. Харків).

Херсонська область: зоопарки, дельфінарії, страусині ферми, живі куточки: зоопарк у біосферному заповіднику «Асканія-Нова» (с. Чаплинка), контактний зоопарк «Країна Єнотія» (м. Херсон), дельфінарій «Акварель» (м. Скадовськ), страусина ферма «Арабески» (с. Генічеська Гірка); музеї: природничий відділ Херсонського обласного краєзнавчого музею (м. Херсон); інші цікаві об'єкти: історико-розважальний комплекс «Зелені хутори Таврії», «Jump park» (м. Херсон), парк «Казкова діброва» (м. Нова Каховка).

Хмельницька область: аквапарк «7 океан» (м. Хмельницький).

Черкаська область: Черкаський зоопарк (м. Черкаси).

Чернівецька область: Музей народної архітектури та побуту у Чернівцях, дитячі розважальні центри «Бімбо», «Дінопарк», «Лімпопо», «Меджік сіті», «Фентезі таун» (м. Чернівці), турбаза «Сонячна долина» (с. Бояни).

Чернігівська область: Менський зоопарк (м. Мен), приватний зооботанічний комплекс «Басань» (с. Стара Басань), «Пташиний рай» (с. Білоцерківці).

Крім того, нині туроператори і турагенства пропонують багато цікавинок для сімейного відпочинку з дітьми різного віку, зокрема супермаркет відпочинку і дозвілля «Relax» (м. Київ) [6], туристична фірма «Бригантина» (м. Київ) [4], команда «Интересный Киев» [18] – найцікавіші пропозиції саме для обраної вікової категорії, команда «Жизнь в путешествиях. Украина», команда «Кидпассаж» [13].

Сім'ям, які віддають перевагу екологічному туризму, пропонуємо такі сайти: www.ruraltourism.com.ua і www.otdihuem.in.ua, але найбільш цікаві екотури зібрані на сайті www.dobre.club [5]. Сім'ям, які люблять рослини, пропонуємо відвідати ботанічні сади України (16 державного значення), любите-

лям квітів і незвичних рослин у нагоді стануть статті «Найгарніші та найнезвичайніші квіти в Україні: де і коли побачити цвітіння» [7], «Найстаріші дерева в Україні. Фото» [8].

Для пошуку вдалих варіантів *літнього відпочинку* пропонуємо такі сервіси: www.booking.com, www.rest-ua.com (приватний сектор), www.more.ks.ua, www.azov-more.in.ua, www.chernoe-more.in.ua.

Для пошуку вдалих варіантів *зимового відпочинку* пропонуємо такі сервіси: www.booking.com, www.rest-ua.com (приватний сектор), www.karpaty.info.

Крім того, найкращі гірськолижні курорти для дітей можна знайти на сайті www.kidsvisitor.com [20].

Найкращі ідеї для подорожі на день Святого Миколая представлені у статті [19], зокрема команда сайту пропонує відвідати Маєток святого Миколая (с. Пістинь, Івано-Франківська область). Ми також пропонуємо відвідати у цей день Південну резиденцію Діда Мороза (база «Чумацька криниця» Олешківський район, Херсонська область). Узимку радимо сім'ям із дітьми також відвідати Музей казок (м. Київ), який працює тільки на новорічні свята [18].

Що стосується подій для сімей із дітьми, то їх просто безліч і з кожним роком стає усе більше. Зокрема, пропонуємо сервіс www.kidsvisitor.com, де можна обрати населений пункт, вік дитини, отримати анонс подій тощо [20].

Висновки з проведеного дослідження. Дозвілля важливо проводити разом, оскільки це потужний енергообмін. Другий важливий компонент спільно проведеного часу у сім'ї – це необхідний кожній людині тілесний (тактильний) контакт із близькими. Третя важлива роль дозвілля – це інтелектуальний обмін. Він відбувається не тільки на рівні батьки – дитина, а й між дорослими членами сім'ї. Ну й, нарешті, спільне дозвілля – це чудовий засіб у боротьбі з депресіями, стресами, сімейними проблемами і труднощами спілкування. Воно допомагає боротися зі своїми вадами, вчить взаємодіяти з іншими людьми, дає можливість розвивати командний дух.

Сімейне дозвілля має приносити задоволення кожному членові сім'ї – від змістов-

ного й доброзичливого спілкування до реалізації своїх потреб у русі, пізнанні, розвитку. Тільки тоді воно впливає як розвивальний захід і на дітей, і на дорослих, підвищує їхній культурний рівень, дає відчуття єднання сім'ї. Не забувайте дивувати близьких: несподівані сюрпризи, довгоочікувані подарунки, романтичні моменти тощо – все це надихає, дає змогу почуватися потрібним і коханим, тобто наповнює життя змістом. А найяскравіші моменти залишаться у пам'яті назавжди, гритимуть душу і зворушуватимуть уяву навіть через багато років.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андреева О.В. Фізична рекреація різних груп населення : [монографія] / О.В. Андреева. – К. : НВП Поліграфсервіс, 2014. – 280 с.
2. Безверхня Г.В. Фактори, що впливають на вибір дозвілля людини / Г.В. Безверхня // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2009. – № 2–3. – С. 6–10.
3. Відпочинок з дітьми: як, коли, куди [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gazeta.dt.ua/family/vidpochinok-z-ditmi-yak-koli-kudi-.html>.
4. Детям [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://brigantina.kiev.ua/content/detyam>.
5. Календар турів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dobre.club/kalendar-turiv>.
6. Куди пойти с ребенком в Киеве [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://relax.com.ua/afisha/for-kids/>.
7. Найгарніші та найнезвичайніші квіти в Україні: де і коли побачити цвітіння [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ua.igotoworld.com/ua/article/675_samye-krasivye-cvety-v-ukraine-kogda-cvetenie.htm.
8. Найстаріші дерева в Україні. Фото [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://life.pravda.com.ua/travel/2013/05/29/129940>.
9. Невідома Україна: 19 унікальних сіл [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://firtka.if.ua/?action=show&id=73197>.
10. Пангелова Н. Зарубіжний досвід організації сімейного відпочинку з дітьми у рекреаційно-туристичних комплексах / Н. Пангелова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.google.com.ua>.
11. Правила сімейного дозвілля [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gazeta.dt.ua/family/pravila-simeynogo-dozvillya-.html>.
12. Раздольська В.О. Сімейний туризм, як засіб створення сприятливого простору спілкування поколінь / В.О. Раздольська // Вісник Інституту розвитку дитини (додаток): методичні та практичні матеріали. – 2012. – Вип. 3. – С. 373–375.
13. Развлечения [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kidpassage.com/activity/ukraine>.
14. Сімейний туризм як форма дозвілєвої діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://infotour.in.ua/belyakov.htm>.
15. Технічні музеї України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://museum.kpi.ua/ukraine>.
16. Топ-9 найекзотичніших ферм України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://agravery.com/uk/posts/show/top-9-najekzotichnisih-ferm-ukraini>.
17. Фрей Л. Сімейний туризм як засіб додаткової освіти для підростаючого покоління / Л. Фрей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.google.com.ua>.
18. Екскурсії для дітей и школьників [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.interesniy.kiev.ua/excursion_categories/ekskursii-dlya-detey/.
19. 15 ідей для подорожі на день Святого Миколая [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://chas-z.com.ua/NEWS/26475>.
20. 5 найкращих гірськолижних курортів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://kidsvisitor.com/uk/news/40-5-naikrashchikh-girskolizhnikh-kurortiv-ukrayini/>.